

Nr 328.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen med förslag till kungörelse med allmänna grunder för dyrtidstillägg åt pensionsberättigade änkor och barn efter befattningshavare i statens tjänst m. fl.; given Stockholms slott den 18 mars 1921.

Under åberopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över finansärenden för denna dag vill Kungl. Maj:t härmed föreslå riksdagen att godkänna härvid fogade förslag till kungörelse med allmänna grunder för dyrtidstillägg åt pensionsberättigade änkor och barn efter befattningshavare i statens tjänst m. fl.

Under Hans Maj:ts
Min allernådigste Konungs och Herres frånvaro:

GUSTAF ADOLF.

K. J. Beskow.

Förslag

till

Kungörelse

med allmänna grunder för dyrtidstillägg åt pensionsberättigade änkor och barn efter befattningshavare i statens tjänst m. fl.

§ 1.

Dyrtidstillägg tillkommer sådana änkor och barn samt övriga anhöriga efter befattningshavare i statens tjänst, som äga åtnjuta pension eller därmed jämförligt understöd av statsmedel eller från någon av staten understödd anstalt för pensionering av dylika befattningshavares änkor och barn, från Lunds universitets änke- och pupillkassa, från vaktbetjäningens vid Uppsala universitet pensionsinrättning för änkor och barn eller från enskilda järnvägarnas pensionskassa eller med denna jämförlig pensionsinrättning.

§ 2.

Dyrtidstillägget beräknas med ledning av det grundtal, som fastställts för bestämmande av dyrtidstillägg åt f. d. befattningshavare i statens tjänst m. fl. pensionärer. Nytt grundtal äger tillämpning från och med det kvartal, under vilket Kungl. Maj:ts beslut därom kungjorts, till det kvartal, under vilket Kungl. Maj:t må komma att fastställa annat grundtal.

§ 3.

Dyrtidstillägg till änka samt till änka med ett eller flera minderåriga barn utgår å pension eller understöd, som icke överstiger 125 kronor för kvartal, efter ett procenttal, som motsvarar grundtalet.

Överstiger pensionen eller understödet 125 kronor för kvartal, utgår dyrtidstillägg för den del därav, som utgör 125 kronor för kvartal, på sätt nyss sagts samt för den överskjutande delen efter ett procenttal, som motsvarar femtiofem hundradelar av grundtalet.

Till änka med ett eller flera minderåriga barn ökas dyrtidstillägget för varje sådant barn med en tiondel av summan av pensionen och därå utgående dyrtidstillägg.

Dyrtidstillägg till ett eller flera minderåriga barn utan pensionsberättigad moder eller till annan pensionär utgår efter enahanda grunder, som ovan stadgats rörande dyrtidstillägg till änka med eller utan barn, dock att motsvarande gräns för beräkningen därvid är 120 kronor för kvartal.

Till två eller flera minderåriga syskon utan pensionsberättigad moder ökas dyrtidstillägget för varje syskon över ett med en tiondel av summan av pensionen och därå utgående dyrtidstillägg.

Dyrtidstillägg må dock i sin helhet för varje utbetalningsperiod i förhållande till pensionens eller understödets belopp icke utgå efter högre procenttal, än som motsvarar för änka med ett barn grundtalet ökat med 10, för änka med två barn grundtalet ökat med 20, för änka med tre barn grundtalet ökat med 30 o. s. v. samt för två minderåriga syskon utan pensionsberättigad moder grundtalet ökat med 10, för tre minderåriga syskon grundtalet ökat med 20 o. s. v.

§ 4.

För den, som från mera än ett håll åtnjuter pension eller understöd, som i § 1 omförmäles, lägges berörda förmänens sammanlagda belopp till grund för den i § 3 angivna beräkningen av dyrtidstillägget.

Åtnjuter pensionär, som i § 1 avses, dyrtidstillägg såsom befattningshavare i statens tjänst eller äger han såsom innehavare av lärarbefattning vid annan läroanstalt än statens uppbära dyrtidstillägg av statsmedel, utgår dyrtidstillägg å pensionen allenast efter ett procenttal, som motsvarar femtiofem hundra delar av grundtalet; därest emellertid beloppet av den avlöning eller den del av avlöningen, varå dyrtidstillägg tillgodokommer honom såsom befattningshavare i statens tjänst eller såsom lärare vid sådan läroanstalt, som nyss är nämnd, understiger 500 kronor för år, utgår dyrtidstillägg å pensionen efter ett procenttal, motsvarande grundtalet, dock högst å det belopp, varmed berörda avlöning eller del av avlöningen understiger 500 kronor för år. Vad sålunda stadgats skall äga motsvarande tillämpning, därest pensionär åtnjuter dyrtidstillägg enligt gällande allmänna grunder för dyrtidstillägg åt f. d. befattningshavare i statens tjänst m. fl. pensionärer.

§ 5.

Dyrtidstillägg enligt här ovan för pensionsberättigade änkor och barn efter befattningshavare i statens tjänst stadgade grunder utgår jämväl till:

1:o) pensionsberättigade änkor och barn efter befattningshavare vid flottans pensionskassa;

2:o) pensionsberättigade änkor och barn efter befattningshavare med familjepensionsrätt i statens anstalt för pensionering av folkskollärare m. fl.;

3:o) pensionsberättigade änkor och barn efter delägare i prästerskapets änke- och pupillkassa;

4:o) änkor och barn efter sådan befattningshavare vid statens järnvägar, som dödats under förrättande av arbete i statens järnvägars tjänst, och till vilka änkor och barn på denna grund utgår ersättning enligt lagen den 12 mars 1886 (nr 7) angående ansvarighet för skada i följd av järnvägs drift;

5:o) änkor och barn efter befattningshavare hos enskilt företag, som numera övertagits av staten, därest de genom statens försorg uppbära pension eller understöd i sådan egenskap; samt

6:o) till pension från enskilda järnvägarnas pensionskassa eller med denna jämförlig pensionsinrättning berättigade änkor och barn efter sådan befattningshavare vid numera av staten övertagen järnväg, vilken antingen avlidit eller med pension avgått från tjänst vid järnvägen redan innan den övertagits av staten;

och beräknas därvid dyrtidstillägget i fall, som avses i 1:o)—3:o) och 6:o), å pensionen, i fall, som angives i 4:o), å ersättningens belopp samt i det i 5:o) omförmälda fallet å pensionen eller understödet.

§ 6.

Om till dyrtidstillägg enligt denna kungörelse berättigad avlidit, innan vederbörande tillkommande dyrtidstillägg till fullo utbetalts, inträder stärbhuset i den avlidnes rätt.

Dyrtidstillägget utgår i sådant fall för samma tid, för vilken pensionen eller understödet får uppbäras.

§ 7.

Med minderårigt barn avses här sådant barn, som icke uppnått den ålder, då enligt de särskilda pensionskassornas reglementen eller eljest givna föreskrifter dess rätt till pension i allmänhet upphör.

§ 8.

Den, som åtnjuter full försörjning av den allmänna fattigvården, må icke komma i åtnjutande av ifrågavarande dyrtidstillägg.

§ 9.

Till hjälp vid dyrtidstilläggets uträkning utfärdar Kungl. Maj:t nödiga tabeller.

§ 10.

Dyrtidstillägget utbetalas i sammanhang med pension eller understöd enligt de närmare föreskrifter, som av Kungl. Maj:t meddelas.

Denna kungörelse träder i kraft den 1 juli 1921, från och med vilken dag kungörelsen den 30 juni 1920 med allmänna grunder för dyrtidstillägg åt pensionsberättigade änkor och barn efter befattningshavare i statens tjänst m. fl. (nr 366) upphör att gälla.

Utdrag av protokollet över finansärenden, hållet inför Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten i statsrådet å Stockholms slott den 18 mars 1921.

Närvarande:

Statsministern VON SYDOW, ministern för utrikes ärendena greve WRANGEL, statsråden ERICSSON, DAHLBERG, MURRAY, ELMQUIST, MALM, BERGQVIST, HAMMARSKJÖLD, EKEBERG, HANSSON, BESKOW.

Chefen för finansdepartementet, statsrådet Beskow anförde efter gemensam beredning med cheferna för samtliga övriga departement följande:

Förut denna dag har jag för Kungl. Maj:t anmält frågan om fortsatta dyrtidsbidrag åt f. d. befattningshavare i statens tjänst m. fl. pensionärer. Nära förknippat med denna fråga är spörsmålet om dyrtidstillägg jämväl åt pensionsberättigade änkor och barn efter befattningshavare i statens tjänst och vissa med dem jämställda pensionärer; och anhåller jag nu att få underställa Kungl. Maj:ts prövning frågan härom.

Beträffande de åtgärder, som i förevarande avseende tidigare vidtagits, torde jag endast behöva erinra, hurusom jämväl dyrtidstilläggen till nu ifrågavarande pensionärer år 1919 omlades till systemet med glidande skala.

Gällande bestämmelser.

Den sist i ämnet utfärdade kungörelsen av den 30 juni 1920 (nr 366) innehöll följande allmänna grunder för dyrtidstilläggets utgående:

§ 1.

Dyrtidstillägg tillkommer sådana änkor och barn samt övriga anhöriga efter befattningshavare i statens tjänst, som äga åtnjuta pension eller därmed jämförligt understöd av statsmedel eller från någon av staten understödd anstalt för pensionering av dylika befattningshavares änkor och barn, från Lunds universitets änke- och pupillkassa, från vaktbetjäningens vid Uppsala universitet pensionsinrättning för änkor och barn eller från enskilda järnvägarnas pensionskassa eller med denna jämförlig pensionsinrättning.

§ 2.

Dyrtidstillägget beräknas med ledning av det grundtal, som fastställts för bestämmande av dyrtidstillägg åt befattningshavare i statens tjänst. Nytt grundtal äger tillämpning från och med det kvartal, under vilket Kungl. Maj:ts beslut därom kungjorts, till det kvartal, under vilket Kungl. Maj:t må komma att fastställa annat grundtal.

§ 3.

Dyrtidstillägg till änka samt till änka med ett eller flera minderåriga barn utgår å pension eller understöd, som icke överstiger 125 kronor för kvartal, efter ett procenttal, som motsvarar grundtalet.

Överstiger pensionen eller understödet 125 kronor för kvartal, utgår dyrtidstillägg för den del däray, som utgör 125 kronor för kvartal, på sätt nyss sagts samt för den överskjutande delen efter ett procenttal, som motsvarar femtiofem hundradelar av grundtalet.

Till änka med ett eller flera minderåriga barn ökas dyrtidstillägget för varje sådant barn med en tiondedel av summan av pensionen och därå utgående dyrtidstillägg.

Dyrtidstillägg till ett eller flera minderåriga barn utan pensionsberättigad moder eller till annan pensionär utgår efter enahanda grunder, som ovan stadgats rörande dyrtidstillägg till änka med eller utan barn, dock att motsvarande gräns för beräkningen därvid är 120 kronor för kvartal.

Till två eller flera minderåriga syskon utan pensionsberättigad moder ökas dyrtidstillägget för varje syskon över ett med en tiondedel av summan av pensionen och därå utgående dyrtidstillägg.

Dyrtidstillägg må dock i sin helhet för varje utbetalningsperiod i förhållande till pensionens eller understödets belopp icke utgå efter högre procenttal, än som motsvarar för änka med ett barn grundtalet ökat med 10, för änka med två barn grundtalet ökat med 20, för änka med tre barn grundtalet ökat med 30 o. s. v. samt för två minderåriga syskon utan pensionsberättigad moder grundtalet ökat med 10, för tre minderåriga syskon grundtalet ökat med 20 o. s. v.

§ 4.

För den, som från mera än ett håll åtnjuter pension eller understöd, som i § 1 omförmäles, lägges berörda förmånens sammanlagda belopp till grund för den i § 3 angivna beräkningen av dyrtidstillägget.

Åtnjuter pensionär, som i § 1 avses, dyrtidstillägg såsom befattningshavare i statens tjänst eller äger han såsom innehavare av lärarbefattning vid annan läroanstalt än statens uppbara dyrtidstillägg av statsmedel, utgår dyrtidstillägg å pensionen allenast efter ett procenttal, som motsvarar femtiofem hundradelar av grundtalet; därest emellertid beloppet av den avlöning eller den del av avlöningen, varå dyrtidstillägg tillgodokommer honom såsom befattningshavare i statens tjänst eller såsom lärare vid sådan läroanstalt, som nyss är nämnd, understiger 500 kronor för år, utgår dyrtidstillägg å pensionen efter ett procenttal, motsvarande grundtalet, dock högst å det belopp, varmed berörda avlöning eller del av avlöningen understiger 500 kronor för år. Vad sålunda stadgats skall äga motsvarande tillämpning, därest pensionär åtnjuter dyrtidstillägg enligt gällande allmänna grunder för dyrtidstillägg åt f. d. befattningshavare i statens tjänst m. fl. pensionärer.

§ 5.

Dyrtidstillägg enligt här ovan för pensionsberättigade änkor och barn efter befattningshavare i statens tjänst stadgade grunder utgår jämväl till:

1:o) pensionsberättigade änkor och barn efter befattningshavare vid flottans pensionskassa;

2:o) pensionsberättigade änkor och barn efter befattningshavare med familjepensionsrätt i statens anstalt för pensionering av folkskol-lärare m. fl.;

3:o) pensionsberättigade änkor och barn efter delägare i prästerskapets änke- och pupillkassa;

4:o) änkor och barn efter sådan befattningshavare vid statens järnvägar, som dödats under förrättande av arbete i statens järnvägars tjänst, och till vilka änkor och barn på denna grund utgår ersättning enligt lagen den 12 mars 1886 (nr 7) angående ansvarighet för skada i följd av järnvägs drift;

5:o) änkor och barn efter befattningshavare hos enskilt företag, som numera övertagits av staten, därest de genom statens försorg uppbara pension eller understöd i sådan egenskap; samt

6:o) till pension från enskilda järnvägarnas pensionskassa eller med denna jämförlig pensionsinrättning berättigade änkor och barn efter sådan befattningshavare vid numera av staten övertagen järnväg, vilken antingen avlidit eller med pension avgått från tjänst vid järnvägen redan innan den övertagits av staten;

och beräknas därvid dyrtidstillägget i fall, som avses i 1:o)—3:o) och 6:o), å pensionen, i fall, som angives i 4:o), å ersättningens belopp samt i det i 5:o) omförmälda fallet å pensionen eller understödet.

§ 6.

Om till dyrtidstillägg enligt denna kungörelse berättigad avlidit, innan vederbörande tillkommande dyrtidstillägg till fullo utbetalts, inträder stärbhuset i den avlidnes rätt.

Dyrtidstillägget utgår i sådant fall för samma tid, för vilken pensionen eller understödet får uppbäras.

§ 7.

Med minderårigt barn avses här sådant barn, som icke uppnått den ålder, då enligt de särskilda pensionskassornas reglementen eller eljest givna föreskrifter dess rätt till pension i allmänhet upphör.

§ 8.

Den, som åtnjuter full försörjning av den allmänna fattigvården, må icke komma i åtnjutande av ifrågavarande dyrtidstillägg.

§ 9.

Till hjälp vid dyrtidstilläggets uträkning utfärdar Kungl. Maj:t nödiga tabeller.

§ 10.

Dyrtidstillägget utbetalas i sammanhang med pension eller understöd enligt de närmare föreskrifter, som av Kungl. Maj:t meddelas.

Då jag tidigare i dag för Kungl. Maj:t anmälde frågan om allmänna grunder för dyrtidstillägg åt f. d. befattningshavare i statens tjänst m. fl. pensionärer, erinrade jag om att spörsmålet angående en allmän, mer varaktig reglering av pensionerna såväl för dylika pensionärer som ock för änkor och barn efter befattningshavare i statens tjänst på senare tid vid mer än ett tillfälle varit på tal, samt att, vad sistnämnda kategori av pensionärer anginge, nästlidet års riksdag i skrivelse till Kungl. Maj:t, nr 432, anhållit, att Kungl. Maj:t ville låta utreda, huruvida och i vad mån en lämplig pensionsförhöjning må kunna beredas sådana statstjänarens änkor, vilka uppbära låga pensioner och styrka sig vara i behövande omständigheter, samt därefter för riksdagen framlägga det förslag, vartill utredningen må föranleda.

*Frågan om
allmän pen-
sionsreglering.*

I nämnda sammanhang meddelade jag tillika, hursom i anledning av vad beträffande dessa frågor förekommit dåvarande chefen för finansdepartementet under hösten 1920 uppdrog åt statskommisarien friherre C. A:son Leijonhufvud att verkställa en förberedande utredning i ämnet, samt att friherre Leijonhufvud till fullgörande av detta uppdrag den 15 december 1920 till chefen för finansdepartementet avlämnat en promemoria rörande förevarande spörsmål.

*Friherre
Leijonhufvuds
promemoria.*

I denna promemoria meddelas till en början — på grundval av upplysningar, införskaffade från vederbörande myndigheter och pensionskassor — uppgifter å antalet och beloppet av den 30 juni 1920 till änkor och barn efter befattningshavare i statens tjänst utgående pensioner, vilka uppgifter bearbetats och sammanställts i följande tabell.

Tabell, utvisande antal och belopp av pensioner, som år 1920 utgingo till änkor och barn efter befattningshavare i statens tjänst.

Belopp Kronor	Pensioner till änkor		Pensioner till änkor med minderåriga barn		Pensioner till barn (minderåriga eller äldre)		S u m m a					
	Antal pen- sioner	Belopp kronor	Antal pen- sioner	Belopp kronor	Antal pen- sioner	Belopp kronor	Antal pen- sioner	Belopp kronor				
0— 100	413	30,183	74	16	1,291	80	690	34,707	40	1,119	66,182	94
101— 200	1,170	73,014	31	148	25,180	—	240	37,191	33	1,558	135,366	14
201— 300	811	212,629	67	232	61,763	—	100	26,578	65	1,143	300,971	32
301— 400	268	95,930	—	103	36,811	60	59	20,171	33	430	152,912	93
401— 500	425	204,389	—	127	56,932	—	36	18,733	—	588	280,054	—
501— 600	467	273,574	—	73	48,319	80	7	3,973	—	547	325,866	80
601— 700	216	144,310	67	45	31,571	20	2	1,355	—	263	177,236	57
701— 800	254	192,126	—	87	66,387	—	1	715	—	342	259,228	—
801— 900	143	124,800	—	47	41,831	—	4	3,588	—	194	170,219	—
901—1,000	207	200,266	—	26	25,143	—	—	—	—	233	225,409	—
1,001—1,100	22	23,576	—	50	52,159	—	3	3,280	—	75	79,015	—
1,101—1,200	55	64,280	—	36	41,543	—	2	1,200	—	93	107,023	—
1,201—1,300	12	15,094	—	17	21,338	—	—	—	—	29	36,432	—
1,301—1,400	8	11,088	—	19	25,682	—	—	—	—	27	36,770	—
1,401—1,500	13	19,100	—	21	30,370	—	1	1,422	—	35	50,892	—
1,501—1,600	—	—	—	4	6,300	—	—	—	—	4	6,300	—
1,601—1,700	—	—	—	6	9,869	—	—	—	—	6	9,869	—
1,701—1,800	—	—	—	12	21,348	—	1	1,800	—	13	23,148	—
1,801—1,900	—	—	—	4	7,435	—	—	—	—	4	7,435	—
1,901—2,000	—	—	—	7	13,716	—	—	—	—	7	13,716	—
2,001—2,100	—	—	—	4	8,064	—	—	—	—	4	8,064	—
2,101—2,200	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
2,201—2,300	—	—	—	3	6,761	—	—	—	—	3	6,761	—
2,301—2,400	—	—	—	1	2,380	—	—	—	—	1	2,380	—
2,401—2,500	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
2,501—2,600	—	—	—	1	2,520	—	—	—	—	1	2,520	—
Summa	4,484	1,684,361	39	1,089	644,715	40	1,146	154,715	21	6,719	2,483,792	—

Av tabellen framgår, att vid angivna tidpunkt familjepensionernas antal utgjorde 6,719 med ett sammanlagt årligt belopp av 2,483,792 kronor.

Efter att sedermera i promemorian hava avhandlat spörsmålet om eventuell pensionsreglering för f. d. befattningshavare i statens

tjänst, upptager friherre Leijonhufvud motsvarande fråga i vad angår änkor och barn efter statstjänare och anför därom följande:

»Vad därefter beträffar frågan om beredande av *förhöjning av utgående pensioner åt änkor efter befattningshavare i statens tjänst* har förslag i sådant avseende framställt vid 1920 års riksdag. Sedan i en inom första kammaren av herr A. Hult väckt motion nr 252 framhållits det bekymmersamma ekonomiska läge, vari en del pensionerade änkor befunne sig, i det att exempelvis änkor efter stallbetjante vid Strömsholms hingstdepå åtnjöte i pension endast 58 à 70 kronor jämte boningsrum, och fördenskull yrkats sådan ändring i de av Kungl. Maj:t föreslagna allmänna grunderna för dyrtidstillägg åt pensionsberättigade änkor och barn efter befattningshavare i statens tjänst m. fl., att dyrtidstillägg till pensionsberättigad änka icke i något fall skulle utgå med lägre belopp än 75 kronor för kvartal, hade bankoutskottet i utlåtande nr 79 jämte det utskottet förordat vissa jämkningar, ledande till högre dyrtidstillägg än med tillämpning av Kungl. Maj:ts förslag, så att pensionstagare med låga pensioner skulle erhålla en i det allra närmaste fullständig kompensation för prisökningen, vidare anført: att ett tillmötesgående av nämnda motionärs förslag syntes vara att gå utöver syftet med dyrtidstillägget, som ju vore att åstadkomma en dylik kompensation, att billigheten emellertid syntes bjuda att på något sätt tillgodose här ifrågavarande änkor, men att någon åtgärd i sådant syfte dock icke borde vidtagas utan en föregående fullständig utredning, i vad mån en pensionsförhöjning i förevarande fall kunde anses vara av behovet påkallad, varvid jämväl syntes böra undersökas, huruvida icke jämväl åt andra grupper av statstjänares änkor borde beredas någon höjning i deras pensioner. Med godkännande av utskottets förslag anhöll riksdagen i skrivelse nr 432, att Kungl. Maj:t ville låta utreda, huruvida och i vad mån en lämplig pensionsförhöjning må kunna beredas statstjänares änkor, vilka uppbära låga pensioner och styrka sig vara i behövande omständigheter, samt därefter för riksdagen framlägga det förslag, vartill utredningen må föranleda.

I denna fråga må till en början framhållas, att, medan staten funnit sig böra antingen direkt genom statsmyndighet eller genom kassa, som staten upprättat, själv ombesörja pensioneringen av befattningshavare i statens tjänst, pensioneringen av änkor och barn efter sådana befattningshavare däremot överlämnats att av befattningshavarna själva ordnas; att staten väl medverkat vid upprättandet av för sådan pensionering avsedda kassor och jämväl därtill anslagit förvaltningsbidrag och till flertalet kassor tillika bidrag till själva pensioneringen, dock i intet fall på sådant sätt att pensioner till vissa belopp garanterats; samt att det hittills ansetts icke åligga staten att ingripa för att med statsmedel i vidare mån än nyss angivits reglera pensioneringen åt efterlevande efter statstjänare. Visserligen har staten, när dyrtiden blev alltmer kännbar och änkekassorna givetvis saknade medel att bispringa sina pensionärer, funnit billigheten kräva att med statsmedel i någon mån och år efter år i allt större omfattning lämna kompensation för det sjunkande penningvärdet; men denna åtgärd kan icke betraktas såsom ett verkligt avsteg från den principen, att änke- och barnpensioneringen är att anse såsom en angelägenhet, som befattningshavarna under vanliga förhållanden må i huvudsak själva ombesörja, och lär icke kunna anses böra leda till att med statsmedel bereda höjning av själva pensionerna. På grund av det sätt, varpå denna pensionering ordnats, företer

pensioneringen synnerligen stora ojämnheter; i somliga kassor är pensioneringen ordnad efter livränteprincipen så att pensionen till delägares efterlämnade familj utgår endast med det belopp, vartill delägarens egna insatser och eventuellt statsbidrag föranleda, under det att i andra och flertalet kassor pensionen utgår efter sådana grunder att delägares efterlämnade familj erhåller viss pension i förhållande till hans delaktighetsbelopp oberoende av, huruvida avgifter under längre eller kortare tid erlagts av delägaren. För änkan efter en delägare i lotsverkets enskilda pensionskassa blir pensionen synnerligen obetydlig, om delägaren vid sin död hunnit inbetala avgifter endast för helt kort tid, under det att änka efter delägare i flertalet övriga kassor under motsvarande förhållanden icke är i avseende å pensionsbeloppet beroende av de avgifter, som just för hennes pensionering erlagts. Att under sådana förhållanden bereda förhöjning av änkepensionerna till ett visst minimibelopp, som under normala förhållanden kunde anses bereda full försörjning, synes knappast kunna komma ifråga; utan vill man överhuvudtaget bereda någon pensionsförhöjning åt genom kassorna pensionerade änkor synes detta böra åträdas i huvudsak ske genom ett tillägg satt i visst förhållande till den ursprungliga pensionen. Till förmån för änkor med låga pensioner kan ju därvid stadgas att tillägget icke må understiga visst belopp exempelvis 100 kronor för år räknat. Ett sådant tillägg skulle ju även vad änkepensionerna beträffar vara motiverat av samma skäl, som ovan anförts till förmån för ett tillägg till f. d. befattningshavares pension, motsvarande den tillfälliga avlöningsförbättring, som under sista tiden utgått till befattningshavare såsom kompensation för den intill den 1 augusti 1914 inträdda prisstegringen.

Enligt riksdagens skrivelse skulle för eventuell pensionsförbättring förutsättas, att vederbörande styrker sig vara i behövande omständigheter. Då pensionsförbättringen givetvis borde utbetalas i sammanhang med själva pensionen med därå belöpande dyrtidstillägg, skulle prövningen av villkorets uppfyllande komma att åligga de utbetalande kassorna. Huvudsakligen endast i de jämförelsevis få fall, där änkepensioner av riksdagen anvisats att utgå från allmänna indragningsstaten. utbetalas nämligen sådana pensioner genom statsmyndighet, men i alla andra fall genom den pensionskassa, i vilken mannen i livstiden var delägare. Såsom erfarenheten visat under den tid, då krigstidshjälpen till pensionerade änkor utgick endast efter ansökning, är prövningen av ansökning i varje särskilt fall för kassorna mycket betungande. Vidare kan någon enhetlig tillämpning i sådant avseende svårigen vinnas; liksom det icke heller lärer kunna förväntas, att de intyg om behövande omständigheter, varpå prövningen skulle grundas, komma att utfärdas efter enhetlig uppfattning om förutsättningarna för sådant intygs utgivande. På grund härav och då, såvitt man inskränker sig till att bereda tillägg endast till änkor med de allra lägsta pensionsbelopp förslagsvis under 300 kronor, anledning synes föreligga till antagande, att alla äro i sådana omständigheter att pensionsförbättring är av behovet påkallad, synes nu ifrågavarande villkor för erhållande av förbättringen lämpligen kunna ersättas med ett stadgande, att dylik förbättring dock icke må tillkomma den, som åtnjuter full försörjning av den allmänna fattigvården. I regel lärer ett sådant förhållande vara för vederbörande kassa bekant, när pensionen då utbetalas icke till pensionären utan till vederbörande fattigvårdsinrättning; och vid sådant förhållande skulle särskild ansökning eller intyg icke kunna anses vara erforderligt.

På grund av vad ovan anförts beträffande den ojämnheter, som råder i fråga om pensioneringen av änkor efter befattningshavare i statens tjänst, och då anled-

ning icke synes föreligga att nu med statsmedel ingripa till rättande av sådan ojämnhet eller att överhuvudtaget med statsmedel understödja änkepensioneringen i vidare mån än som under rådande dyrtid skett — i vilket avseende jag tillåter mig hänvisa till i bilagda tabell intagna jämförelse mellan krigstidshjälpen respektive dyrtidstillägget åt änkor och barn under åren 1917—1920 — synes det mig emellertid, som om någon åtgärd till höjande av de från vederbörande kassor utgående änkepensioner icke skulle vara tillräddig.

Med det anförda har jag dock icke velat bestrida, att icke en utjämning av familjepensioneringen genom statens ingripande är av omständigheterna påkallad; tvärtom framträder enligt min mening en sådan åtgärd såsom synnerligen önskvärd till vinnande icke blott av likformiga grunder för pensioneringen utan även av enhetliga grunder för statens bidrag till pensioneringen; men detta önskemål torde kunna vinnas endast genom fullt likformiga och enhetliga bestämmelser om familjepensioneringen i huvudsaklig överensstämmelse med vad som föreslagits av de sakkunniga för centralisering av det statsunderstödda pensionsväsendet.

Såsom ovan nämnts bestridas emellertid vissa änkepensioner av statsmedel och utbetalas av statsmyndighet. Detta gäller först och främst de av riksdagen på allmänna indragningsstaten anvisade änkepensioner, vilka i allmänhet icke understiga 200 kronor för år räknat. Vidare är i detta avseende att märka — förutom de änkeunderstöd, som under vissa förutsättningar kunna beviljas att utgå av tullmedel enligt reglementet den 16 februari 1833 för »pensioneringen, å allmänna medel, av tulltjänstemäns i fattigdom efterlämnade änkor och barn» med däri sedermera vidtagna ändringar — de i förenämnda motion berörda pensioner till änkor efter betjante vid Strömsholms hingstdepå. Dessa sistnämnda pensioner, som delvis bekostas av avkastningen (omkring 100 kronor årligen) av en vid depån förvaltd donationsfond, utgå i övrigt från medel, som av Kungl. Maj:t genom äldre beslut anslagits av depåns inkomster. Allt efter tillgängliga medel och de pensionsberättigades antal och behov fastställas pensionsbeloppen årligen av stuteriöverstyrelsen. Förutom dessa kontanta pensionsförmåner, som alltså till beloppen växla år från år, erhålla pensionärerna eller åtminstone en del av dem även fri bostad. Ända till för något år sedan lära även vissa andra naturaförmåner hava utgått till pensionär, men dessa äro numera indragna mot ersättning i kontanta medel. I detta sammanhang torde böra erinras, att — sedan av enskild person gjorts framställning därom, att änkor efter avlidna stallbetjänter med vederlikar vid Strömsholms hingstdepå måtte erhålla dyrtidstillägg å sina pensioner i likhet med änkor efter andra befattningshavare i statens tjänst samt att själva pensionsbeloppen måtte höjas med hänsyn till att vissa till nämnda änkor förut utgående naturaförmåner numera indragits, samt kungl. statskontoret i avgivet utlåtande förklarar sig anse ifrågasvarande änkor berättigade till krigstidshjälp respektive dyrtidstillägg i likhet med övriga pensionsberättigade änkor efter befattningshavare i statens tjänst samt i fråga om ansökningen i övrigt hemställt, att densamma vid det upplysta förhållande, att ersättning för de indragna förmånerna redan utginge, icke måtte föranleda någon åtgärd — Kungl. Maj:t enligt beslut den 17 oktober 1919 låtit överlämna handlingarna i ärendet till stuteriöverstyrelsen för på styrelsen eller vederbörande depåförvaltning ankommande åtgärder jämlikt de utfärdade författningarna om krigstidshjälp respektive dyrtidstillägg åt änkor och barn efter befattningshavare i statens tjänst.

På sätt i förenämnda motion framhållits synas de pensioner, som huvudsakligen av statsmedel tillkomma ifrågavarande änkor, vara väl knappt tillräkta och synas medel böra beredas för beloppens höjande förslagsvis till 200 kronor för år räknat. På grund härav och då jämväl de från allmänna indragningsstaten eller andra statsmedel utgående änkepensioner synas skäligen böra uppböras till samma belopp, synes det kunna ifrågasättas huruvida icke riksdagens medgivande borde utverkas för Kungl. Maj:t att efter prövning av behovet bevilja tillägg till sådan änkepension som utgår av statsmedel, till sådant belopp att pension och tillägg tillsammans uppgå till 200 kronor. Härför erforderliga medel torde — oberäknat det förhöjda dyrtidstillägg, vartill pensionstillägget föranleder — icke kunna överstiga ett par tusen kronor för år räknat; och därest särskilt förslagsanslag för ändamålet icke anses böra ifrågasättas, synes tillstånd böra utverkas att å anslaget till allmänna indragningsstaten avföra vad för ändamålet erfordras.»

Vid promemorian finnas tillika fogade två tabeller, utvisande storleken av pension, inberäknat dyrtidstillägg, till änka efter befattningshavare i statens tjänst respektive till pensionsberättigad änka med fem pensionsberättigade barn och avseende åren 1917—1920. Dessa tabeller äro av följande utseende:

Pension, inberäknat dyrtidstillägg, till änka efter befattningshavare i statens tjänst.

Pension	1917	1918	1919	1920
100 —	200 —	287 50	244 —	257 —
200 —	300 —	454 16	488 —	514 —
300 —	400 —	587 50	732 —	771 —
400 —	500 —	620 83	899 20	989 60
500 —	600 —	854 16	1,047 20	1,198 60
600 —	600 —	987 50	1,195 20	1,369 —
700 —	700 —	1,120 83	1,343 20	1,539 60
800 —	800 —	1,250 —	1,467 22	1,698 11
900 —	900 —	1,350 —	1,567 22	1,844 61
1,000 —	1,000 —	1,450 —	1,667 22	1,991 11
1,100 —	1,100 —	1,550 —	1,767 22	2,137 61
1,200 —	1,200 —	1,650 —	1,867 22	2,284 11
1,300 —	1,300 —	1,750 —	1,967 22	2,430 61
1,400 —	1,400 —	1,850 —	2,067 22	2,577 11
1,500 —	1,500 —	1,950 —	2,167 22	2,723 61
1,600 —	1,600 —	2,050 —	2,267 22	2,870 11
1,700 —	1,700 —	2,150 —	2,367 22	3,016 61
1,800 —	1,800 —	2,250 —	2,467 22	3,163 11
1,900 —	1,900 —	2,350 —	2,567 22	3,309 61
2,000 —	2,000 —	2,450 —	2,667 22	3,456 11

Pension, inberäknat dyrtidstillägg, till pensionsberättigad änka med fem pensionsberättigade barn.

Pension	1917	1918	1919	1920
100	450	850	294	307
200	550	950	588	614
300	650	1,050	882	921
400	750	1,150	1,176	1,228
500	850	1,250	1,470	1,597
600	900	1,425	1,764	1,842
700	900	1,525	2,014	2,127
800	900	1,625	2,175	2,371
900	900	1,725	2,275	2,577
1,000	1,000	1,825	2,375	2,787
1,100	1,100	1,925	2,475	2,997
1,200	1,200	2,025	2,575	3,207
1,300	1,300	2,125	2,675	3,417
1,400	1,400	2,225	2,775	3,627
1,500	1,500	2,325	2,875	3,837
1,600	1,600	2,425	2,975	4,047
1,700	1,700	2,525	3,075	4,257
1,800	1,800	2,625	3,175	4,467
1,900	1,900	2,725	3,275	4,675
2,000	2,000	2,825	3,375	4,871

Departements-
chefen.

Vid behandlingen av spörsmålet om dyrtidstillägg till f. d. befattningshavare förklarade jag, att jag för min del icke kunde finna annat än att frågan om åtgärder till förbättring av särskilt sådana f. d. statstjänares läge, vilka åtnjuta pensioner till allenast mycket låga belopp, vore förtjänt av ett allvarligt övervägande. Detta synes mig i måhända än högre grad gälla nu ifrågavarande pensionärer. Av den i det föregående först återgivna tabellen framgår, att av de inalles 4,484 pensionsberättigade änkor utan barn, som tabellen omfattar, 4,374 eller omkring 97 procent uppbyro pensioner om högst 1,000 kronor per år, och icke mindre än 1,583 eller 35 procent åtnjoto årspensioner om högst 200 kronor. Också har riksdagen i fjol i nyssberörda skrivelse nr 432 fäst uppmärksamheten å önskvärdheten av att dessa lågt pensionerade änkor bispringas i sitt betryck.

Emellertid synes det mig gälla även här, att en mer definitiv pensionsförbättring näppeligen kan komma till stånd utan att först en grundlig och allsidig utredning verkställts. En sådan utredning torde med det snaraste böra igångsättas.

Intill dess denna utredning föreligger, torde man liksom beträffande f. d. statstjänare få åtnöja sig med att tillse, att ifrågavarande pensionärer ej genom dyrtidstilläggens beskärande få sin ställning ytterligare försämrade. Såsom ett provisorium får jag fördenskull föreslå, att de nuvarande grunderna för dyrtidstilläggens beräkning alltjämt bibehållas.

Härav påkallas en ändring i avfattningen av § 2 i kungörelsen den 30 juni 1920 med allmänna grunder för dyrtidstillägg åt pensionsberättigade änkor och barn efter befattningshavare i statens tjänst m. fl. Liksom kungörelsen rörande dyrtidstillägg till f. d. befattningshavare torde även förstnämnda kungörelse böra i sin helhet förnyas.

Vid de beräkningar, vilka inom finansdepartementet verkställts rörande storleken av de belopp, som erfordras för finansiering av dyrtidstilläggen åt pensionsberättigade änkor och barn efter befattningshavare i statens tjänst m. fl. enligt de av mig nu förordade grunderna, har man — på enahanda sätt som vid beräkningarna beträffande dyrtidstilläggen till statstjänare och f. d. statstjänare — räknat med en genomsnittlig levnadskostnadsindex för det första halvåret 1921 av 260 och för det andra halvåret samma år av 240 eller sålunda för hela året av 250. Vad år 1922 angår, så hava de belopp uträknats, som för finansiering av dyrtidstilläggen till ifrågavarande pensionärer skulle erfordras vid olika antagna indexställningar från 260 med jämna intervaller av 10 enheter ned till 200.

*Kostnads-
beräkningar.*

Då jag icke har för avsikt att för närvarande hemställa om något anslagsäskande, åtnöjer jag mig med att — under erinran att enligt mitt förslag samma grunder, som nu gälla, skulle bliva tillämpliga jämväl efter den 1 juli 1921 — härmed framlägga resultatet av berörda ekonomiska kalkyler.

	Beräknade dyrtidstillägg.	Miljoner kronor
År 1921 (levnadskostnadsindex i medeltal = 250)		6.44
» 1922, vid en levnadskostnadsindex av:		
260		6.89
250		6.44
240		5.99
230		5.54
220		5.09
210		4.64
200		4.19.

Departements-
chefens hem-
ställen.

Departementschefen, statsrådet Beskow föredrog härefter ett i enlighet med vad av honom förordats upprättat förslag till kungörelse med allmänna grunder för dyrtidstillägg åt pensionsberättigade änkor och barn efter befattningshavare i statens tjänst m. fl. samt hemställde, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att godkänna berörda förslag.

Till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställen behagade Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten lämna bifall; och skulle proposition i ämnet av den lydelse, bil. litt. . . . vid detta protokoll utvisar, till riksdagen avlätas.

Ur protokollet:
Martin Philipson.